

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Miloslava Výborného a soudců JUDr. Milana Podhrázkého, Ph.D., a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobce: **Mgr. F. Š.**, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky**, se sídlem Soudní 1672/1a, Praha 4, o přiznání osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce v řízení o žalobě na ochranu proti nečinnosti žalované, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 11. 2018, č. j. 57 A 156/2018-20,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **se zamítá**.
- II. Kasační stížnost **se zamítá**.
- III. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.
- IV. Žalované **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává**.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce podal ke Krajskému soudu v Plzni (dále „krajský soud“) žalobu na ochranu proti nečinnosti, kterou se domáhal toho, aby soud přikázal žalované, aby zjednala nápravu při vyřizování žalobcovy žádosti o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Žalobce v žalobě rovněž požádal soud o osvobození od soudních poplatků a navrhl, aby mu byl ustanoven zástupce.

[2] Krajský soud napadeným usnesením žalobce zcela osvobodil od soudních poplatků a zamítl jeho návrh na ustanovení zástupce. Krajský soud odůvodnil rozhodnutí neustanovit žalobci zástupce tím, že ustanovení zástupce není nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Žalobce se v českém právním řádu orientuje (i vzhledem k dlouholeté advokátní praxi), neboť jsou mu známy jeho procesní možnosti jako požádat o osvobození od soudního poplatku, podat návrh na ustanovení zástupce či návrh na vydání předběžného opatření. Žalobcem podaná žaloba rovněž obsahuje veškeré náležitosti, je v ní srozumitelně popsáno, v čem žalobce spatřuje nečinnost a čeho se domáhá. Žalobce je proto schopen bránit svá práva před soudem sám

a ustanovení zástupce není k ochraně jeho práv nezbytně nutné. Nic na tom nemění ani skutečnost, že je žalobce ve výkonu trestu odnětí svobody, který sice možnost uplatňování procesních práv ztěžuje, ale žalobce i přes tuto skutečnost prokázal, že je schopen sám účelně vystupovat na obranu svých práv. Ve vztahu k tomuto závěru odkázal krajský soud na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 10. 2018, čj. 4 As 274/2018-18, ve kterém byla otázka nezbytnosti ustanovení zástupce ve vztahu k žalobci řešena.

[3] Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále „stěžovatel“) v zákonné lhůtě kasační stížnost. Stěžovatel je přesvědčen o důvodnosti svého návrhu na ustanovení zástupce. Namítl, že je nezákonně ve výkonu trestu odnětí svobody a na rozdíl od žalované nemá k dispozici tým právníků, aktuální judikáty a odbornou literaturu, což jej staví do nevýhodné procesní situace. Současně požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[4] Nejvyšší správní soud na úvod konstatuje, že povinnost zaplatit poplatek má stěžovatel jen tehdy, směřuje-li jeho kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, čj. 1 As 196/2014-19, bod 27, č. 3271/2015 Sb. NSS). Nejvyšší správní soud proto nerozhodoval o žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků.

[5] Nejvyšší správní soud se dále zabýval návrhem stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Vycházel přitom z § 35 odst. 9 s. ř. s., podle kterého lze účastníku ustanovit zástupce, jestliže jsou u něj dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce je nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

[6] Při úvaze, zda je v řízení o této kasační stížnosti nezbytné ustanovit k ochraně práv stěžovatele advokáta, vycházel Nejvyšší správní soud ze skutečnosti, že stěžovatel brojí proti usnesení o neustanovení zástupce a jedná se tedy o věc, která není skutkově ani právně nijak složitá. V kasační stížnosti prezentuje (byť stručně) důvody, kterými zpochybňuje úvahu, na které je rozhodnutí krajského soudu postaveno. Kasační stížnost tedy obsahuje dostatečné argumenty a ustanovení zástupce není k ochraně práv stěžovatele nezbytně nutné. Navíc je třeba poukázat i na skutečnost, že stěžovatel má vysokoškolské právnické vzdělání a v minulosti sám působil jako advokát. Soud také stěžovatele vyzval, aby ve stanovené lhůtě uvedl důvody, proč považuje ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti za nezbytné. Stěžovatel však na tuto výzvu nijak nereagoval. Nejvyšší správní soud proto návrh stěžovatele na ustanovení zástupce zamítl.

[7] Nejvyšší správní soud poté posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[8] Kasační stížnost není důvodná.

[9] Nejvyšší správní soud k věci samé nejprve uvádí, že v řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Soudní řád správní však umožňuje, aby byl účastníku řízení zástupce ustanoven, a to za současného splnění čtyř předpokladů (§ 35 odst. 9 s. ř. s. ve spojení s § 36 odst. 3 téhož zákona): 1) je podán návrh na ustanovení zástupce, 2) podaný návrh na zahájení řízení není zjevně neúspěšný, 3) žadatel doložil nedostatek prostředků pro vedení řízení a 4) ustanovení zástupce je nezbytně třeba k ochraně navrhovatelových práv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2015, čj. 1 As 197/2015-19).

pokračování

[10] Spornou je v posuzované věci otázka, zda byla v případě stěžovatele v řízení před krajským soudem naplněna čtvrtá z výše uvedených podmínek, tedy zda bylo ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv.

[11] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že správní soud by měl při posuzování naplnění této podmínky přihlížet zejména k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům žalující osoby, k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí žalobce o jeho právech v soudním procesu a vůbec právních poměrech v České republice, a také k tomu, zda je účastník řízení českým občanem a ovládá český jazyk (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, čj. 1 Azs 5/2003-46, ze dne 26. 2. 2004, čj. 6 Azs 19/2003-45, ze dne 8. 1. 2013, čj. 3 As 92/2012-34, ze dne 31. 5. 2011, čj. 5 Afs 20/2011-62, či ze dne 21. 5. 2015, čj. 7 As 84/2015-14). Za hlavní kritérium je přitom pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka řízení považován návrh (žaloba) a jeho obsahová a formální úroveň, neboť právě formulace návrhu (žaloby) klade na účastníka řízení po odborné stránce největší nároky (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, čj. 4 As 21/2004-64, a ze dne 27. 9. 2017, čj. 1 As 312/2017-12).

[12] Dle judikatury Nejvyššího správního soudu je při hodnocení této otázky také třeba hodnotit jak „*hmotněprávní charakter projednávané věci, tak [stěžovatelovy] osobnostní a faktické poměry včetně úrovně jeho legitimně očekávatelného a předvídatelného povědomí o hmotných i procesních právech, která pro něj z včas podané žaloby vyplývají*“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2004, čj. 6 Azs 19/2003-45, č. 492/2005 Sb. NSS). Ustanovení zástupce k ochraně práv představuje institut mimořádný, což nepochybně musí mít svůj odraz právě i ve zkoumání charakteru (povahy) věci. Posuzovat charakter věci s ohledem na nezbytnost ustanovení zástupce je nutno jak v rovině obecné (ustanovení zástupce bude nepochybně typičtější ve věcech sociálního zabezpečení či důchodového pojištění, ochrany vlastnického práva, u cizinců v případě uloženého správního vyhoštění či neudělené mezinárodní ochrany apod.), tak i na základě individuálního významu dotčeného práva pro stěžovatele, který se ochrany takového práva domáhá. Předmětem sporu před krajským soudem je v projednávané věci poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999Sb., o svobodném přístupu k informacím. Byť si je soud velmi dobře vědom, že právo na informace je politickým právem dle čl. 17 Listiny základních práv a svobod, nemůže tato skutečnost bez dalšího být dostatečným důvodem pro ustanovení zástupce pro řízení před soudem. Tím spíše za situace, kdy se stěžovatel, jak je soudu známo z jeho činnosti, domáhá poskytnutí informací od mnoha (zejm. vězeňských) institucí a počet řízení, které inicioval pouze před zdejším soudem, se již počítá v řádu stovek. Jinak řečeno, nelze bez dalšího dospět k závěru o nezbytnosti ochrany jeho práv, a to ani z hlediska obecné povahy sporu, tak ani z hlediska individuálního významu chráněného práva ve vztahu k žalobci. Je tak třeba stěžovatele upozornit, že právo na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není neomezené (srov. nález Ústavního soudu ze dne 4. 8. 2006, sp. zn. I ÚS 684/05).

[13] Krajský soud se v právě projednávané věci uvedenými kritérii pro posouzení naplnění podmínky, zda bylo ustanovení zástupce pro řízení o žalobě nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv, dostatečně zabýval. Z napadeného usnesení vyplývá, že zvažil zejména formální i obsahovou úroveň žaloby a osobnostní poměry stěžovatele. Dospěl přitom k závěru, že se stěžovatel v posuzované problematice i v soudním řízení orientuje, a nemělo by mu tedy nic bránit v řádném výkonu procesních úkonů a plnohodnotné účasti na nich, aniž by bylo nepřipustně omezeno jeho právo napadat nečinnost žalované.

[14] Nejvyšší správní soud se plně ztotožňuje s posouzením krajského soudu a přisvědčuje rovněž jeho závěru, že stěžovatel nesplňoval k ustanovení zástupce pro řízení o žalobě podmínku nezbytnosti k ochraně jeho práv. Pouze pro úplnost dodává, že stěžovatel je českým občanem

ovládajícím český jazyk, byl schopen zformulovat správní žalobu splňující všechny nezbytné náležitosti po formální i obsahové stránce a svou schopnost orientovat se v právním řádu (jakožto bývalý advokát) prokázal kromě sepsání řádné žaloby rovněž tím, že se sám obrátil na Nejvyšší správní soud včasnou a bezvadnou kasační stížností, aby se bránil proti shora označenému usnesení.

[15] Uvedený závěr platí i přesto, že se stěžovatel v současné době nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, což by za jiných okolností svědčilo ustanovení advokáta pro hájení jeho práv. Kasační soud však, jak výše uvedeno, přihlédl k celkovému vyznění žaloby, na základě které lze učinit závěr, že se stěžovatel v problematice dobře orientuje a je schopen svá práva v soudním řízení aktivně uplatňovat.

[16] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že krajský soud posoudil existenci podmínek pro ustanovení zástupce správně; ze shora uvedených důvodů proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[17] Soud rozhodl o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované, jíž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože jí v řízení o kasační stížnosti nevznikly žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 31. ledna 2019

JUDr. Miloslav Výborný
předseda senátu